

Arie Storm

De harp

Roman

2022 Prometheus Amsterdam

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© 2022 Arie Storm
Omslagontwerp Bart van den Tooren
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5139 3

Daar de meeste van de opgeroepen taferelen van dit verhaal zich afspelen in Amsterdam, op Terschelling en in de Dordogne, in Frankrijk, zou het een aangename taak zijn om bij wijze van begin vanuit mijn herinnering voor mijn lezer beschrijvingen te bieden van deze plekken, gevolgd door enige opmerkingen over de geschiedenis van de mensen die er hebben geleefd, en dan vooral in Amsterdam en op Terschelling, vanaf pakweg de zestiende eeuw, omdat in die tijd ons land schijnt te zijn ontstaan, al zouden enkele passages over de ongetwijfeld rijke historie van de Dordogne natuurlijk ook niet gek zijn. Alfred W., mijn aanstaande schoonvader en een van de personages in het boek dat je nu in handen hebt, zou het zo aanpakken, sterker nog: hij h ad het zo aanpakkt in zijn memoires, of in zijn memoir, zoals hij wat hij schreef zelf nogal modern typeerde. Een memoir is net iets anders dan zomaar wat memoires, legde hij me uit. Er zit een meer fictionele touch in, of toets – dat was zijn provisoische vertaling van ‘touch’. Hij werkte in de traditie van zijn literaire held Gerard Reve, die hij nog persoonlijk had mee-

gemaakt in de jaren zestig en zeventig, zoals hij me met enige nadruk verzekerde, terwijl er voor mij geen enkele reden was om daaraan te twijfelen. Alfred zat in die tijd met zijn neus diep in de kunstenaars- en schrijversscene van Amsterdam, vertelde hij vaak. Toen was ik nog niet geboren en ik had dus zeker nog geen relatie met zijn dochter Fiona.

Ik schrijf dit allemaal op voor mijn redacteur, die me telefonisch meedeelde dat er in het begin van de eerste versie van mijn manuscript nogal veel namen werden genoemd en niet helemaal duidelijk was wie nu eigenlijk wie was. Ik was een andere mening toegedaan. In deze tijd van haast en snel intredende verveling verkeert de romanschrijver meteen op achterstand. Een klein beetje uitweiding en toelichting en de lezer haakt af. De romanschrijver van nu doet er goed aan midden in zijn verhaal te springen met even weinig vertraging als hij zich zou toestaan wanneer hij in een trein springt die op het punt staat te vertrekken. Doet hij dat niet, dan werpt de lezer prompt het boek weg om zich weer te verdiepen in zijn telefoon.

Maar ik heb geleerd mijn redacteur te vertrouwen, en laat ik daarom nog kort opmerken dat Alfred W. na zijn tijd in Amsterdam en in Den Haag, waar hij zat in verband met zijn politieke carrière (voor de VVD), naar Terschelling verhuisde; toen zat hij niet meer in de politiek, althans niet officieel. Het halve eiland had hij opgekocht, Alfred zat goed in de slappe was, en dat zit hij aan het begin van de wederwaardigheden waarvan ik hier kond zal doen nog steeds. In geval van een vrijkomende erfenis bij zijn overlijden zit ik al met al

goed als levenspartner van zijn dochter, als ik dat tenminste nog steeds ben aan het eind van dit boek en de relatie niet onverhoopt op de klippen is gelopen.

Alfred heeft twee kinderen uit zijn eerste huwelijk: de hier al ter sprake gekomen Fiona en een zoon: Pim, of Pimmetje, zoals hij ook wel wordt genoemd. Dat zijn nog jonge mensen in de kracht van hun leven, net zoals ik dat ben, Tom van Santen, de schrijver van dit alles. Hoewel, van dit alles? Er doet een ándere schrijver voortdurend zijn best om in te breken in mijn verhaal, maar hoe dat werkt wordt waarschijnlijk vanzelf duidelijk, dat wil zeggen: ik weet niet zeker of ik het zélf wel begrijp.

Dit is niet de eerste roman die ik schrijf, maar de tweede. Naar mijn eerste zal vooral in het begin soms worden verwezen. Die speelde vrijwel in zijn geheel op Terschelling. Het is echter niet nodig dat de lezer die leest voordat hij zich in het boek dat hij nu in handen heeft stort. Die eerste roman schreef ik naar aanleiding van een schrijfcursus die ik op Terschelling bij de bestsellerauteur Julia Vis heb gevolgd, al moet ik toegeven dat ik er alleen maar de eerste les bij heb gezeten. Alfred W. heeft van die cursus, die hij ook volgde, misschien meer werk gemaakt, dat weet ik niet. In elk geval heeft hij bij mijn weten een korte relatie met Julia Vis gehad, maar het fijne weet ik daar niet van. Julia bleek nogal dol te zijn op mensen in het algemeen.

Maar laten we een begin maken met dit tweede avontuur van Tom van Santen – dat ben ik dus zelf. Het is een zonnige dag in Amsterdam en Fiona keert van haar werk terug in het

appartement dat ze met mij deelde of nog steeds deelt, daar wil ik niet op vooruitlopen, want ik hecht wel degelijk waarde aan een spannende plot. Van Julia Vis, mijn schrijfdocente, heb ik geleerd dat er nu eenmaal iets moet zijn wat de lezer ertoe brengt de bladzijden om te slaan, en dat je er met stijl alleen niet komt.

EERSTE DEEL

Hoofdstuk 1

Voor veel mensen was het een droom een roman te publiceren, en mij was het gelukt die droom uit te laten komen. Ik geloof dat ik de enige was van de lui die de cursus van bestsellerauteur Julia Vis op Terschelling hadden gevolgd die het ook werkelijk tot een boekpublicatie had weten te schoppen: Tom van Santen, *Blauwe lucht*. Af en toe hield ik het boek verbaasd in mijn handen en dan zei ik zacht voor me uit: ‘Zo, Tom, dus nu ben je schrijver.’

Dat feit begon pas echt tot me door te dringen toen ik zo’n vier maanden na het uitkomen van mijn roman wéér naar Terschelling – het Eiland des Doods – moest, naar de luxebungalow van Alfred W., mijn aanstaande schoonvader. Dat ik Alfred weer zou zien was best pikant, gezien het feit dat hij óók de cursus bij Julia Vis had gevolgd. De tijd die ik in zijn stulpje zou doorbrengen zou hij er ook verblijven; in feite was hij de reden dat ik ernaartoe moest. Alfred was de vader van mijn vriendin Fiona, zoals de lezers van *Blauwe lucht* zich nog zullen herinneren. Hij was de ouwe schavuit die op een ochtend bij het ontbijt aanschoof in De Meeuw, het va-

kantiehuisje waarin Julia Vis haar intrek had genomen toen ze haar schrijfcursus verzorgde, en daar verorberde hij, Alfred W. dus, een flinke hoeveelheid makreel. Niemand hoeft mij iets over die bejaarde gek te vertellen: ik was altijd doodsbang voor hem en zijn beruchte driftaanvallen. Maar goed, ik was verloofd met Fiona, onze relatie bloeide, en ik deed wat ze zei dat ik moest doen.

De oplettende lezer en kenner van mijn debuut *Blauwe lucht* zal het al zijn opgevallen: er is iets opmerkelijks met mijn manier van schrijven gebeurd. Amateurs hebben het wel over iemands 'schrijfstijl'. Dat zal ik niet doen, want het woord 'schrijfstijl' is een woord dat, ik schreef het al, alleen door amateurs wordt gebruikt. Mijn manier van schrijven is juist die van een professional geworden. Dat merk je aan de wijze waarop ik de grammaticale verleden tijd hier inzet. Dat gebruik van de verleden tijd zojuist betekent niet: 'Deze gebeurtenissen speelden zich vroeger af', maar: 'Deze gebeurtenissen zijn fictief'. Dat las ik tenminste in het boek met schrijftips dat Julia Vis heeft gepubliceerd. Ik weet niet of ze zich bij het kiezen van de titel *Onder de motorkap van het schrijverschap* heeft laten inspireren door de ontploffende auto op Terschelling, zoals ik die in *Blauwe lucht* heb beschreven, maar dit terzijde. Over in hoeverre de gebeurtenissen die ik hier beschrijf werkelijk fictief zijn, laat ik me niet uit, maar het is prettig als ik de indruk weet te wekken dat ik alles wat ik schrijf verzin. Ik vind die aanpak van het metier een stuk serieuzer dan die van een schrijver die gewoon maar opschrijft wat er alle-

maal in zijn leven is gebeurd. Dat laatste kunnen we allemaal.

Dat wil zeggen, daar zat precies de kneep van de moeilijkheden waarin ik spoedig tot over mijn oren zou belanden. Op een middag kwam Fiona thuis van haar werk – ze is redacteur bij een literaire uitgeverij, zoals de tevreden lezers van mijn verbazingwekkende debuut zich nog zullen herinneren – en een snelle blik leerde me dat ze van slag was, en zelfs geïrriteerd. Haar ogen puilden een beetje uit hun kassen, en al met al zag ze er verslagen uit.

‘Lieverd!’ zei ik, en ik probeerde haar op een geruststellende manier te omhelzen, maar ze stapte opzij als een bokser die geraffineerd een linkse directe ontwijkt.

‘Hou daarmee op!’ zei ze.

Waarna ik vroeg wat er aan de hand was, waarop zij zei dat er van alles aan de hand was. Ze vroeg me of ik me nog kon herinneren dat Alfred W. net als ik de cursus van Julia Vis op Terschelling had gevolgd, en dat kon ik me natuurlijk nog herinneren, hij had, zoals ik hierboven al aanhaalde, zelfs makreel bij haar, bij Julia Vis, gegeten; ze hadden kortstondig een relatie gehad. Inmiddels was hij weer terug – lang verhaal, met veel woede-uitbarstingen van Alfreds kant – bij Bella, de stief- of bonusmoeder van Fiona, en Julia Vis had zich in Amsterdam helemaal toegelegd op de vrouwenliefde en schreef daar zelfs haar nieuwe roman over, die zou uitkomen bij de uitgeverij waar Fiona werkte. In de titel werd naar een muziekinstrument verwezen dat op zijn beurt op een ingewikkelde manier naar een bepaal-

de seksuele handeling verwees die twee vrouwen met elkaar konden uitvoeren. Maar daar ging het nu allemaal niet om, legde Fiona hortend en stotend uit, het punt was dat Alfred W., een voormalig landelijk politicus, ‘de enige minister-president die geen minister-president was geworden’, zoals hij zelf regelmatig trots zei, een boek had geschreven, een memoir, of zijn memoires, zijn verzamelde herinneringen, of hoe je het ook moest noemen, en dat hij, Alfred W. dus, die hele handel deze middag per e-mail naar Fiona, zijn dochter, had gestuurd en dat zij er al een stuk in had gelezen.

‘Is hij er zelf tevreden over?’ vroeg ik onschuldig.

‘Hij is verrukt over zijn eigen schrijfsel. Hij kreeg het hele geval vandaag af en heeft het meteen geestdriftig naar me toe gestuurd,’ zei Fiona.

‘Is het een goed boek?’ vroeg ik, nog steeds tamelijk naïef.

Daarop barstte Fiona uit: ‘Ik heb in mijn leven nog nooit zo’n schok gehad. Het boek, als we het zo kunnen noemen, is een schande. Het kan niet. Het is verschrikkelijk! Daarbij vergeleken is jouw *Blauwe lucht* kinderspel.’

Even dacht ik dat ze bedoelde dat mijn romandebuut niet goed was, en dat stak me. Hoewel ik zélf aanvankelijk ook verbaasd was over het feit dat mijn roman zo positief was onthaald door de Nederlandse en Vlaamse pers, moest ik gezien het succes ervan inmiddels erkennen dat die wel enige kwaliteit moest hebben. Maar dat bleek Fiona helemaal niet in twijfel te willen trekken. Ik begreep dat het haar om de inhoud ging, om de onthullingen over haar familie die ik

erin had gedaan. Ik begreep al snel dat Alfred W. een stuk verder ging dan ik.

‘Het zijn helemaal niet zijn politieke memoires, die spelen slechts zijdelings een rol. Alfred heeft weliswaar zijn herinneringen opgeschreven, maar het zijn zijn herinneringen aan óns,’ zei Fiona.

‘Aan ons?’ vroeg ik verbaasd.

‘Nee, niet aan ons,’ zei Fiona, en ze wees naar mij en vervolgens naar zichzelf, ‘maar aan mijn moeder, mijn broertje en mij, vroeger.’

Ik begon het te begrijpen.

‘Als er maar de helft naar buiten komt van wat in dit boek staat, als ik het zo mag noemen, een bóek’ – ze begon een beetje in herhaling te vallen – ‘in plaats van een reeks belastende roddels, dan is onze reputatie geknakt,’ vervolgde Fiona.

‘Waarom?’

Fiona keek me zwijgend en streng aan. Daarna zei ze: ‘Dat zeg ik niet.’

Het moest behoorlijk erg zijn.

‘Het zit vol met rare verhalen,’ zei Fiona. ‘Alfred plaatst alles in een belachelijk licht. Er staat een verhaal in over mijn moeder dat afgrijselijk is vanwege allerlei walgelijke details. Alfred beweert dat... nee, dat kan ik jou niet vertellen!’

We zwegen even. Ik constateerde dat Fiona echt boos was en ik probeerde haar gerust te stellen.

‘O, nou,’ begon ik, ‘zo’n boek wil geen enkele uitgever publiceren. En waarom stuurde hij het eigenlijk naar jou toe? Hij moet hebben begrepen dat het je zou... ontstemmen.’

Fiona legde me uit dat Alfred een bord voor zijn kop had. Dat hij waarschijnlijk dacht dat het er echt zo aan toe was gegaan als hij het had opgeschreven. En dat uitgevers er zeker belangstelling voor zouden hebben omdat hij immers een beroemd oud-politicus was. Daar had ze gelijk in. Uitgevers gaven voortdurend boeken uit van of over de gekste politici, daar bestond een enorme markt voor. Zelfs ik, Tom van Santen, las die dingen.

‘Wat moet er gebeuren?’ vroeg ik.

‘Het boek, of liever gezegd het vod, moet worden vernietigd voordat het verder de wereld in kan worden gestuurd,’ zei Fiona resoluut.

Ik vroeg me in stilte af hoe ze dat ging doen en dat vroeg ik vervolgens ook hardop.

Fiona reageerde verontwaardigd: ‘Hoe ík dat ga doen? Dat ga jij doen!’

‘Wat!’

‘Je moet me helpen, Tom, zoals je dat ook zo goed hebt gedaan met Julia Vis toen we de vorige keer naar Terschelling gingen.’

De lezers van *Blauwe lucht* zullen het zich nog herinneren, en het zal ze ook nog levendig voor de geest staan, dat het allemaal maar nét goed was gegaan op dat horroreiland.

‘Jij,’ ging Fiona door, zonder acht te slaan op mijn schrikreactie, ‘dringt binnen in het kantoortje’ – zo noemde Alfred W. liefkozend de enorme ruimte waarin een half dorp een goed onderkomen zou kunnen vinden en waar hij met een sigaar tussen zijn lippen gestoken zijn schrijfwerk deed en

zijn plannen uitbroedde – ‘van mijn vader en vernietigt daar alles wat maar enigszins op een manuscript lijkt, inclusief zijn computer waarin het vermaledijde ding zit opgeslagen. Hij zal je gastvrij ontvangen omdat jij hem als collega-auteur kunt helpen met wat kleine vertelperspectiefkwesties. Dat heb ik hem althans wijsgemaakt toen ik hem zojuist belde. Morgen ga je op pad. Of beter gezegd: stap je aan boord.’

‘We, ik bedoel wíj’ – en ik wees naar Fiona en naar mezelf – ‘zijn samen naar Terschelling gegaan, waar ben jij in dit verhaal?’ vroeg ik toen ik enigszins van de schrik was gekomen.

‘Ik blijf thuis.’

‘Thuis?’

‘Om Julia Vis te begeleiden, die de puntjes op de i aan het zetten is van *De harp*, zo heet haar nieuwe roman, en ik moet haar daarbij dag en nacht terzijde staan.’

Ik vroeg wat het thema van die roman ook alweer was. Fiona vertelde het me.

En zo begaf ik me wederom op weg naar Terschelling terwijl Fiona zich met Julia Vis aan de vrouwenliefde ging wijden. Zoals ik het in een kort verhaal van weer een andere collega-schrijver omschreven had gezien: het was me vreemd te moede. Een omschrijving die hij op zijn beurt weer van een andere schrijver had gestolen, maar op de naam van die schrijver kon ik op dat moment niet komen.

Hoofdstuk 2

Om een duidelijk beeld te krijgen van de schrijver die ik ben geworden, is het goed om terug te keren naar de eerste keer dat ik naar Amsterdam ben gegaan, na te denken over de jongen die ik toen was en in te gaan op de opvattingen die ik toen had. Ik woonde op de dag dat ik naar de hoofdstad lifte met een vriend die bij me op school zat, nog in Den Haag en het was me duidelijk dat alles wat ik op de middelbare school leerde niet naar een belangrijke maatschappelijke carrière zou leiden. Met die vriend zat ik in de redactie van de schoolkrant en ik meende dat ik de ervaring die ik daar opdeed misschien kon omzetten in iets wat ik als werk kon gaan doen. Ik dacht dat ik nergens anders geschikt voor was dan misschien op de een of andere manier iets met schrijven te doen. Ik kende niemand in Amsterdam, maar mijn vriend wel: hij had een oudere zus die er studeerde. Ik woonde bij mijn ouders en had nauwelijks geld, op de paar honderd gulden na die ik die zomer had verdiend met een baantje dat ik had gehad bij antiquariaat Martinus Nijhoff op het Lange Voorhout. Dat wil zeggen, er was niet echt meer een winkel waar

boeken werden verkocht. De boeken stonden voor een groot deel opgeslagen in een loods op een fabrieksterrein in Dordrecht en er was nog een deel – een veel kleinere voorraad – in Den Haag. Ik zou kunnen proberen mijn werkzaamheden te beschrijven, maar eerlijk gezegd had ik er indertijd al geen idee van wat ik precies moest doen. Ik herinner me dat ik voornamelijk met een bezem in de hand stond om stof bij elkaar te vegen, dat ik illustraties uit grote boeken moest scheuren (die afbeeldingen leverden los meer op dan wanneer het boek volledig intact werd verkocht) en dat ik boeken in dozen stopte, zodat ze verstuurd konden worden, maar waar ze naartoe gingen wist ik niet.

Hoe dan ook, op een zonnige dag ergens in het begin van de jaren tachtig stonden mijn vriend en ik op een uitvalsweg in de buurt van Den Haag met kartonnen borden in onze handen waarop we zelf AMSTERDAM hadden geschreven. Ik had er toen nog geen idee van dat Amsterdam in die tijd een smerige, gevaarlijke stad was die op de rand van een bankroet verkeerde. Er woonden geen normale mensen. Ik associeerde Amsterdam met avontuur, met leven, en dat was een vergissing van me. Aanvankelijk bracht mijn vriend het avontuur met zich mee: het leven, daar zorgde hij voor, dat had niets te maken met de stad waarnaar we op weg waren, als dat tenminste liftend zou lukken. Maar Amsterdam vertegenwoordigde in die tijd voor mij ook wel degelijk de toegang naar vrijheid, naar een omgeving vol kunst en literatuur, ik verwachtte er op elke straathoek een schrijver tegen te komen. Ik besef nu hoe duf dat klinkt, ‘een omgeving vol